

**Regional Academy of Management
European Scientific Foundation Institute of Innovation
Regional Center for European Integration
National Institute of Economic Research
Batumi Navigation Teaching University
Sokhumi State University
Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
East European Institute
International Toktomamatov University in Jalal-Abad
International Taraz Innovative Institute**

**Materials of the VII International
Scientific-Practical Conference**

**"Integration of the Scientific Community
To the Global Challenges of Our Time"**

February 9-11, 2022
Nagoya (Japan)

Volume I

Nagoya, 2022

**UDC 001.18
LBC 72
M 33**

Editorial Board:

Chairman of the Board – Professor S. Midelski (Kazakhstan).

Members of the Board:

Ph.D., Associated Professor Zh. Duysheev (Kyrgyzstan), Ph.D., Associated Professor B. Gechbaia (Georgia), Ph.D., Colonel (Ret.) E. Janula (Poland), Dr. Prof. Deep Sea Going Captain P. Khvedelidze (Georgia), Ph.D., Professor O. Komarov (Kazakhstan), Associated Professor T. Kolossova (Kazakhstan), Associated Professor I. Makarycheva (Russia), Ph.D., Associated Professor A. Morov (Russia), D.Sc., Professor S. Omurzakov (Kyrgyzstan), D.Sc., Professor L. Qoqiauri (Georgia), D.Sc., Professor E. Romanenko (Ukraine), D.Sc., Professor Ye. Saurykov (Kazakhstan), Ph.D., Professor L. Takalandze (Georgia), D.B.A., Professor T. Trocikowski (Poland), Associated Professor D. Zhelazkova (Bulgaria).

M 33

Materials of the VII International Scientific-Practical Conference "Integration of the Scientific Community to the Global Challenges of Our Time". In three volumes. Volume I – Nagoya, Japan: Regional Academy of Management, 2022 – 424 p.

ISBN 978-601-267-055-4

This is a compilation of the materials of the VII International Scientific-Practical Conference "Integration of the Scientific Community to the Global Challenges of Our Time", that was held in Nagoya (Japan), on February 9-11, 2022.

Submissions cover a wide range of issues, primarily the problem of improving management, sustainable economic development and introduction of innovative technologies, improved training and enhancement of the development of "human capital", interaction between the individual and society, psychological and pedagogical foundations of innovative education.

Materials addressed to all those interested in the actual problems of management, economy and ecology, social sciences and humanities.

**UDC 001.18
LBC 72**

ISBN 978-601-267-055-4

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Organizers of the Conference / Организаторы конференции...	8
Contents / Содержание.....	9
REPORTS AT THE PLENARY SESSION / ДОКЛАДЫ ПЛЕНАРНОГО ЗАСЕДАНИЯ	14
01. Ch. Tsuji Returns and Return Premia of Size and Investment Portfolios in Japan — A Conspectus.....	14
02. Z. Lipartia Challenges of the Georgian Economy and Development Prospects in the Context of Globalization.....	21
03. B. Sherazadishvili Strategic Mechanism for the Real Estate Resource Management in Georgia.....	28
04. Ye. Kamshibayev World Economics in 2020-2021 under the Influence of the COVID-2019 Pandemic.....	35
05. A. Dyszkiewicz, E. Janula Crisis, Field Operating Room with a Sterilization System Powered by an Accidental Water Intake.....	42
06. О.П. Орай Инновационные технологии в архитектуре и строительстве в свете решений глобальных проблем современности	49
07. E. Janula Polish Special Forces - GROM Unit.....	56
08. Э. Янула, К. Райчук Украинские вооруженные силы на этапе государственного кризиса.....	82
09. J. Kubica Middle East Conflict: Political - Ideology - Religious Aspect.....	97
10. Ch. Etzrodt Ethical Issues of Globalizing Liberal Education: The Case of Japan.....	101
11. J. Kohyama Determinants of Sleepiness among Pupils in Kanto District of Japan.....	116
12. A. Ohgino, Yu. Nakamura, K. Yukie Survey on the Amount of Physical Activity and Self-Esteem of School Age Students in A Town in Japan.....	128
13. D. Sato Evaluation of the Long-Term Changes in Fatigue of Cancer Survivors Who Received Outpatient Chemotherapy in the Area Affected by the Great East Japan Earthquake.....	139
14. G.I. Issina, Ye.A. Nurbopayev The Language of Social Networks: New Trends.....	150

1.13. А.М. Атчабарова Общая организация бухгалтерского учета.....	241
1.14. Р.Дж. Исмагамбетова, З.Ж. Кенжегалиева Қазақстан Республикасында халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жағдайында бухгалтерлік есепті автоматтандыру.....	244
1.15. М.Т. Давлетова «Mega Center Management» ЖШС PR-қызметін жетілдіру.....	247
1.16. Л.И. Нурмагамбетова, Е.В. Ярочкина Организация процесса бюджетного планирования на ТОО «КЭЛ».....	254
1.17. Ұ.А. Тоқбергенова, М.О. Тумажанова, Г.О. Орынбасарова Түркістан облысының туристік кластерін дамыту.....	262
1.18. Л.С. Нурпеисова Зарубежный опыт совершенствования системы обеспечения качества.....	269
1.19. А.Б. Рамазанов, Ж.А. Темербаева, Л.Л. Булыга Өнімді стандарттаудың ғылыми принциптері мен әдістері.....	278
1.20. А.А. Тиштат, Ж.А. Темербаева Құрылыс ұйымында сапа менеджментін пайдаланудағы «LEAN» әдісі.....	285
1.21. О.О. Дуйсенбекова, Г.Ж. Айтжан, М.Қ. Татыбаев, А.Д. Мыржықбаева, Ж.Е. Толемесова «Golden Food» ЖШС-ндегі консервіленген қиярлардың сапасын сараптау көрсеткіштері.....	290
1.22. О.О. Дуйсенбекова, М.Қ. Татыбаев, А.Д. Мыржықбаева, Ж.Е. Толемесова, Б.Д. Амиркулов Консервіленген қиярдың шикізаты мен өндіру технологиясы.....	296
1.23. О.О. Дуйсенбекова, Ж.М. Жумабаев, М.Қ. Татыбаев, А.Б. Есмаганбетова, Ж.Е. Толемесова Сақтау кезіндегі сүт-қышқылды өнімдердің қышқылдығының өзгеріуін бақылау.....	301
1.24. О.О. Дуйсенбекова, М.Қ. Татыбаев, А.Б. Есмаганбетова, Ж.Е. Толемесова, Б.Д. Амиркулов Сүт қышқылды өнімдерінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету негіздері.....	307

SECTION II / СЕКЦИЯ II

EXACT SCIENCE, TECHNIQUE AND TECHNOLOGY AT THE PRESENT STAGE / ТОЧНЫЕ НАУКИ, ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ 314

2.1. O. Akylbekov Approaches of Customer Segmentation.....	314

(с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.11.2021 г.)
https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1009179&pos=5;-106#pos=5;-106.

2. Кодекс Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в сумму» по состоянию на 05 января 2021 г.
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000120>.

3. Трудовой Кодекс Республики Казахстан. Редакция с изменениями на 30.12.2021 года. https://online.zakon.kz/document/?doc_id=38910832.

4. Таблица составлена на основе данных состояния основных средств предприятия, представленных руководством ТОО «КЭЛ», на 2018–2020 годы.

5. Таблица составлена на основе данных состава и структуры товарно-материальных запасов ТОО «КЭЛ», представленных руководством ТОО «КЭЛ», за 2018–2020 годы.

6. Таблица составлена на основе данных, представленных руководством ТОО «КЭЛ», за 2018–2020 годы.

7. Отчет о совокупном доходе за период 2018–2020 годы. Информация предоставлена руководством ТОО «КЭЛ».

8. Таблица составлена на основе данных, представленных руководством ТОО «КЭЛ», за 2018–2020 годы.

1.17. Түркістан облысының туристік кластерін дамыту

Ұлжалғас Абдугаппаровна Тоқбергенова

«Рекреациялық география және туризм» кафедрасының аға оқытушысы, магистр. «Өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті» (Алматы қ., Қазақстан)

Мархаба Оразалыевна Тумажанова

«Рекреациялық география және туризм» кафедрасының аға оқытушысы, магистр. «Өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті» (Алматы қ., Қазақстан)

Гүлнар Орынбасаровна Орынбасарова

«Рекреациялық география және туризм» кафедрасының аға оқытушысы, магистр. «Өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті» (Алматы қ., Қазақстан)

Туристік кластер - бұл туристік өнімді жасау, өндіру, дамыту және сатумен, сондай-ақ туризм индустриясымен және рекреациялық қызметтермен сабақтас қызметпен айналысатын өзара байланысқан кәсіпорындар мен ұйымдардың бір шектелген аумақ аясында шоғырлануы. Туристік кластерді құрудың мақсаты - туристік нарықта аумақтың бәсекеге қабілеттілігін арттыру, оның ішінде: кластерге кіретін кәсіпорындар мен ұйымдар жұмысының тиімділігін арттыру,

инновацияларды ынталандыру және жаңа туристік бағыттарды дамыту. Туристік кластерді құру іс жүзінде аумақтың тұрпатын айқындайды және өңірдің оң имиджін қалыптастыруға әсерін тигізеді. Бұл жалпы алғанда жоғары туристік ұсыныстар мен бәсекеге қабілетті туристік өнімдерді құрайды. Экономиканы дамыту және республика халқының әл-ауқаты мен өмір сүру сапасын арттыру үшін туризм индустриясы бәсекеге қабілетті туристік бизнесі бар белгілі бір кластерлерде дамуы керек, оның негізін ішкі және шетелдік туристер үшін тартымды туристік өнімдер ұсынатын білікті қызметкерлер құрайды. Осы бағыттағы даму барлық мүдделі тараптар - мемлекет, бизнес және қызметкерлер үшін туристік қызметтен түсетін кірістердің қуатты және тұрақты өсуіне ықпал етуі тиіс [1].

Түркістан облысы (2018 ж. дейін Оңтүстік Қазақстан облысы) - Қазақстан Республикасының оңтүстігіндегі әкімшілік-аумақтық бөлініс. 1932 жылы 10 наурызда құрылған. 1962-1992 жылы Шымкент облысы деп аталды. Ал 2018 жылғы 19 маусымда Қазақстан Президентінің жарлығымен Оңтүстік Қазақстан облысы Түркістан деп аталды, ал оның әкімшілік орталығы Шымкенттен Түркістанға ауыстырылды. Шымкент республикалық маңызы бар қала мәртебесін алып, Оңтүстік Қазақстан облысының құрамынан алынды.

Аумағы 117,3 мың км². Орталығы - Түркістан қаласы Солтүстігінде Қарағанды, шығысында Жамбыл, батысында Қызылорда облыстарымен, оңтүстігінде Өзбекстан Республикасымен шектеседі. Облыс құрамында 11 әкімшілік аудан, 4 қалалық әкімдік, 7 қала (Шымкенттен басқа), 13 кент, 171 ауылдық округ, 932 ауыл бар [2].

Белгілі бір аумақта туристік ресурстарды талдау үшін алғышарттар болатын шолу жүргізу қажет. Бұл туризмді дамыту әлеуетін және дамытуға болатын туризм түрлерін анықтауға көмектеседі. Туристік ресурстардың бірнеше негізгі топтары бар: табиғи, археологиялық, тарихи, мәдени ресурстар және мамандандырылған көрікті жерлер. Төменде Түркістан облысының туристік ресурстарының әртүрлі топтарының мысалдары келтірілген.

«Ақсу-Жабағылы» мемлекеттік табиғи қорығы. Қорық 1926 жылы құрылған. Жалпы ауданы 132 гектардан астам аумақта бірегей флора мен фауна кездеседі. Табиғи қорық Тянь-Шань тау жүйесінің солтүстік-батыс бөлігінде орналасқан және Орта Азияның көне қорығы болып табылады. Ол биіктігі 1 100-ден 4 000 метрге дейінгі аумақта орналасқан. Мұнда 238 түрлі құстар, сүтқоректілердің 40 түрі және 5 мыңнан астам түрлі жәндіктер мекендейді. Бұдан басқа, өсімдіктердің 1400 түрлі түрі бар, олардың бірнеше түрі эндемиялық және тек осы жерде өмір сүреді.

Қазығұрт тауы - өңірге әсерлі көрініс ашылатын Оңтүстік Қазақстан облысындағы жерлердің бірі. Таудың биіктігі - 1 775 метр. Тау тікелей Шымкенттен Ташкентке апаратын автодаңғыл маңында, Шымкенттен 60 км қашықтықта орналасқан. Қазығұрттың ерекшелігі жазықта бөлек

тұрған қорған болып табылатындығы, сондықтан Шымкент бағытында одан керемет көрініс ашылады.

«Сайрам-Өгем» мемлекеттік ұлттық табиғи паркі. Ақсу-Жабағлы табиғи қорығынан оңтүстікке қарай Өзбекстанмен шекараның бойында Сайрам-Өгем ұлттық табиғи паркі орналасқан. Топография (биіктігі 4 мың метрден асатын шыңдар) және флора мен фаунаның әртүрлілігі көзқарасы тұрғысынан Сайрам-Өгем ұлттық паркі Ақсу-Жабағлы қорығынан айырмашылығы аз. Оның жалпы ауданы шамамен 149 мың гектарды құрайды. Ұлттық парк төрт түрлі аймаққа бөлінген (мысалы, құрылысқа тыйым салынған аймақ, кемпингке арналған аймақ бар). Парктің 11 кіру жолдары бар, мысалы, Қасқасу және Диханкөл ауылдарының жанында. Түрлі кіру жолдары Шымкенттен 50-ден 90 км-ге дейін қашықтықта орналасқан. Ресми деректер бойынша, жылына ұлттық паркке шамамен 4 500 адам келеді.

«Қаратау» мемлекеттік табиғи қорығы. Қаратау қорығы Түркістан облысының аумағында Тянь-Шань солтүстік-батыс доғасының тармағы болып табылатын Қаратау жотасының орталық бөлігінде орналасқан Мойынқұм, Қызылқұм, Бетпақ-Дала шөлдерімен шектеседі. Қорықтың аумағы 34 300 га. Жотаның асимметриялық құрылымы бар. Оңтүстік-батыс беткейі кең және салыстырмалы еңіш. Солтүстік-шығыс және солтүстік беткейлері едәуір құламалығымен ерекшеленеді. Жотаның ең жоғарғы нүктесі - Мыңжылқы тауы - 2 176 м белгісі бар Бессаздың жоғарғы жағы. Жотаның беткейлері көптеген өзендердің терең алқаптарымен және барлық жерде маусымдық жер үсті ағындары бар уақытша ағын сулармен бөлінген. Салыстырмалы түрде ірі өзендер - Байылдыр, Біресік, Хантағы, Талдыбұлақ. Олардың ешқайсысының сулары, беткейлердің етектерінде ағынын жоғалтып, Сырдария өзенінің басты су артериясына дейін жеткізе алмайды. Күзет аймағының ауданы 17 490 га құрайды. Меридиандық бағыттағы қорық аумағының ұзақтығы 28,3 км, ендік бағытта - 23,6 км.

«Сырдария-Түркістан» мемлекеттік өңірлік табиғи паркі. «Сырдария-Түркістан» - Қазақстанның Оңтүстік Қазақстан облысы аумағындағы мемлекеттік өңірлік табиғи парк.

Парк құрудың мақсаты - бірегей табиғи кешенді, археологиялық және тарихи-мәдени ескерткіштерді, өсімдіктер мен жануарлардың сирек кездесетін және жойылып бара жатқан түрлерін сақтау, экологиялық туризмді дамыту. Парк ауданы 119978,418 га құрайды. Парк аумағы тау, құм-шөлейт, ландшафтық кешендерден тұрады. Парктің флорасы алдын ала деректер бойынша 955-ке жуық өсімдік түрлерін құрайды, олардың 40 түрі Қызыл кітапқа енгізілген. Парктің фаунасы 382-ге жуық құстар мен жануарлардың түрлерінен тұрады, олардың ішінде 109 түрі Қазақстанның Қызыл кітабына енгізілген. Парктің белгілі көрнекті орындары - кермаралдың популяцияларын қалпына келтіру бойынша Қазақстандағы жалғыз тәлімбағы. Тасқа

салынған суреттер, сақ дәуірінің қорған қорымдары, Фараб (Отырар) округіне жататын археологиялық ескерткіштер бар.

Ордабасы тауы. Қорық «Ордабасы» тарихи сағана, сондай-ақ Ордабасы жерінің кешенді және жеке археологиялық, сәулет ескерткіштері негізінде құрылды. Қорық-мұражай аумағында тарихи-мәдени маңызы бар 10 ескерткіш бар. Мәдени қорықтың жалпы ауданы - 1134 га. Бұл жерде зерттеу жүргізген тарихшылар жартасқа салынған суреттер мен ежелгі қорғандар кешенін тапты, бұл нысандардың барлығы да қорыққа кірді.

Сарыағаш. Сарыағаш, Шымкенттен оңтүстікке қарай шамамен 130 км қашықтықта Өзбекстан астанасы Ташкент маңында орналасқан, - Қазақстандағы емдеу-сауықтыру демалысының белгілі бағыты. Ол өзінің минералды сулары мен ыстық бұлақтарымен танымал, ондағы су температурасы 30 градустан жоғары. 600 орындық ірі мемлекеттік санаториялық кешеннен басқа, медициналық қызмет көрсету және минералды сулармен емдеу ұсынылатын 20-дан астам жеке меншік орналастыру объектілері бар. 2010 жылдың қыркүйек айында Сарыағаш қаласында Оңтүстік Қазақстан облысындағы ең заманауи және сәнді кешендердің бірі - «Арай Делюкс Термал Резорт» ашылды. Шипажайда 43 бөлме, түрлі СПА және медициналық қызметтер ұсынылады.

Түркістан, Шымкенттен солтүстік-шығысқа қарай шамамен 170 км жерде орналасқан, 260 мыңға жуық тұрғыны бар, көлемі жағынан Оңтүстік Қазақстан облысындағы екінші қала. Ежелгі тарихы бар қала: Түркістанның негізі жетінші ғасырда қаланған және Ясы деп аталған. Ясы ежелгі қонысы бүгінгі Түркістанның шығыс бөлігінде орналасқан және ұзақ уақыт бойы жақын орналасқан Шавгардың аса ірі және маңызды қонысының көлеңкесінде қалды. Тек он төртінші ғасырда ғана қала өңір орталығына айналды. Бүгінгі таңда Түркістан маңызды қажылық бағыт ретінде танымал болып, өзінің кесенелері мен тарихи көрікті жерлерімен белгілі. Ең маңызды көрікті орындардың бірі - он төртінші ғасырдың соңында салынған Қожа Ахмет Яссауи кесенесі. Ол Тимуридтер әулетінің әдемі және маңызды ғимараттарының бірі болып саналады.

Отырар ежелгі Жібек жолындағы танымал қалалардың бірі болды. Ол шамамен б.з.д. 200 жылы құрылды және он үшінші ғасырда Шыңғысхан Орта Азия шұратына жорығы кезінде бірінші болып шабуылға ұшырады. Отырар бірнеше ай бойы қамауды ұстап тұрды, бірақ ақырында Шыңғысхан әскері қалаға кіріп, оны қиратты. Өзінің қолайлы географиялық жағдайына байланысты қала көп ұзамай моңғолдармен қайта тұрғызылып, өзінің маңыздылығын қайтарды. Бүгінгі күні ежелгі қаладан тек барып көруге болатын қирандылар ғана қалды. Жер астында әлі күнге дейін ежелгі қаланың басқа бөліктері жасырылған - олар қазу және кәсіби қалпына келтіру жұмыстары қажет етеді. Қазіргі уақытта Отырарға бару үшін төлем алынбайды. Жақын

маңдағы Шәуілдір ауылында Отырар тарихына арналған мұражай орналасқан. Қала Шымкенттен 135 км жерде және Түркістаннан оңтүстікке қарай шамамен 70 км жерде орналасқан. Қазіргі уақытта ол негізгі жолдардан алыс орналасқан, себебі Шымкенттен Түркістан қаласына дейінгі басты жол одан шамамен 50 км қашықтықта өтеді. Ежелгі кезде қаланың орналасуы өте сәтті болды - ол Арыс Сырдарияға құйылатын жерде тау етегіндегі шұратта орналасты.

Сауран Түркістан қаласынан солтүстік-шығысқа қарай 45 км жерде орналасқан. Оныншы ғасырда қала бірнеше қорғаныс қабырғаларымен қоршалған және жер асты суландыру каналдарының жүйесі болған деген әңгімелер бар. Қолайлы географиялық орналасуы арқасында қала маңызды сауда орталығына айналды және он үшінші ғасырда Ақ Орданың астанасы болды. Бүгінгі күні ежелгі қаладан барып көруге болатын тек қирандылар ғана қалды. Түркістан облысының туристік ресурстарының саны көрсетілген.

1-кесте - Түркістан облысының туристік ресурстары

Туристік ресурстар	1992	2019
Мемлекеттік табиғи қорықтар	1	2
Ұлттық және өңірлік парктер	-	2
Жылжымайтын тарих және мәдениет ескерткіштері, Бірлік оның ішінде мемлекеттік маңызы бар	-	1300
Мұражайлар (филиалдарды қоса алғанда), оның ішінде мұражай-қорықтар	-	28
Туристерді орналастыру объектілері	6	168
Инфрақұрылымдық кәсіпорындар мен объектілер	14	1161
Тамақтану пункттері, дәмханалар, мейрамханалар	25	520

1-кестеге талдау жасайтын болсақ Түркістан облысының туристік ресурстары, туристік кластерді дамытуға мүмкіндігі жоғары екенін көруге болады. Бұл өңірде жылжымайтын тарихи және мәдениет ескерткіштерінің басым екенін көруге болады. Келесі кестеде Түркістан облысының ішкі және шығу келушілерінің шығыстарының статистикасы көрсетілген.

2-кесте - Ішкі және шығу келушілерінің шығыстары

Көрсеткіштері	Түркістан облысы	Түркістан қаласы	Арыс	Кентау	Бәйдібек	Жетісай	Келес
Ішкі туризм бойынша шығыстар барлығы	24 966 909,3	1 694 943,5	842 761,2	1 366 850,2	605 074,5	1 739 460,4	1 858 738,4
Жеке мақсатта	23 650 327,7	1 489 133,4	786 387,6	1 266 556,3	585 920,2	1 704 318,7	1 742 066,7
Орналасыру орындарында тұруға	2 384 862,3	17 615,7	9 364,9	62 889,2	21 310,8	379 642,9	233 875,5
Тамақтану	4 743 406,1	215 498,7	73 403,9	100 262,8	57 843,6	677 695,9	236 669,3
Рекреациялық және спорттық іс-шаралар	58 441,1	-	4 977,8	-	-	-	-
Мәдени көрсетілген қызметтер	449 767,4	3 523,1	222 932,8	-	-	-	-
Емдік және сауықтыру	1 684 927,6	157 562,7	50 524,7	64 549,1	147 146,0	200 704,1	255 161,1
Өзгеде шығыстар	208 363,9	3 229,5	14 926,0	561,5	2 029,6	-	2 554,3

Ескерту: <https://stat.gov.kz/> мәліметтерінен алынды

2-кесте Ішкі және шығу келушілерінің шығыстары статистикалық мәліметтерден Түркістан облысында емдік-сауықтыру және мәдени көрсетілген қызметтер жоғары көрсеткішті құрап отыр.

Облыста туризм саласын дамытудың күшті жақтары мен мүмкіндіктерін салыстыра отырып, облыстағы туризм саласының «өсу нүктелері» бола алатын туризмнің негізгі түрлерін атап өтуге болады [3].

Тарих пен мәдени мұраға деген қызығушылықтың артуымен және халықтың төлем қабілеттілігінің өсуімен үйлескен елеулі тарихи-мәдени әлеуеттің болуы мәдени-танымдық, ауылдық, қажылық және оқиғалық туризмін дамытуға мүмкіндік береді. Тарихи-мәдени мұра объектілерін мемлекеттік қолдау (қалпына келтіру) және туристік инфрақұрылымды дамытуға инвестициялар тарту, сондай-ақ облыстың табиғи және мәдени әлеуетін пайдалана отырып фестивальдер, жәрмеңкелер, конференциялар, фольклорлық іс-шаралар өткізу облыстағы мәдени-танымдық және оқиғалық туризмнің тартымдылығын арттыруға мүмкіндік береді. Мұсылман ғибадатханаларын қалпына келтіру және экофермалар мен этноауылдар салу, ғажайып көздерін абаттандыру облыста ауылдық және қажылық туризмнің одан әрі дамуын ынталандырады. Экологиялық, спорттық-экстремалды және шытырман оқиғалық туризмнің дамуының айтарлықтай әлеуеті бар. Түркістан облысы жеткілікті табиғи ресурстарға ие бола отырып, экологиялық туризмді дамытуға мүмкіндігі жоғары.

Түркістан облысында спорттық-экстремалды туризмді дамыту көптеген аудандар, әсіресе табиғат ескерткіштерінің, тарихи-мәдени және рухани мұра объектілерінің жанында орналасқан аудандар үшін перспективалы.

Облыста іскерлік туризмді дамытуға жаңа көрме алаңдарының ашылуы, заманауи және жайлы қонақ үй кешендерінің салынуы, жолдардың, көлік құралдарының сапасының жақсаруы ықпал етуі мүмкін. Іскерлік туризмді дамыту орталықтары: Түркістан, Шымкент қалалары. Ауыл туризмін дамыту үшін басым аудандар: Бәйдібек ауданы, Төле би ауданы, Отырар ауданы, Түлкібас ауданы, Шардара ауданы, Созақ ауданы.

Түркістанда «Керуен-сарай» туристік кешені ашылды. Нысан 20,5 га аумақта орналасқан. Мұнда 4 мыңнан астам тұрақты жұмыс орны құрылды. Кешенге Жібек жолы дәуіріндегі саудагерлер мен қолөнершілер көшесі, «ұшатын театр», ат шоуын өткізуге арналған амфитеатр, Шығыс базары, сауда сөрелері мен бутиктер, қонақ үйлер мен мейрамханалар, кинотеатр, отбасылық ойын-сауық орталығы кіреді. Бұл ретте, барлық құрылымдар су арнасы арқылы байланыстырылған, онда судағы «қайық шөруі» театрландырылған шоуы өткізіледі.

Туристерге қызмет көрсететін жол бойындағы қызмет көрсету нысандары мен өңірлерде салынатын қонақ үйлерді салу кезінде, тау шаңғысы базалары мен туристік автобустарға арналған жабдықтарды

сатып алуға инвесторлардың кейбір шығындарын өтеу, әрбір шетелдік турист және балаларға арналған ішкі ұшулар үшін туроператорларға субсидия қарастыру, сондай-ақ турдестинацияларда санитариялық-гигиеналық талаптарды күтіп-ұстауды субсидиялау жоспарлануда[4].

Қазақстан Республикасында туристік индустрияны дамытудың 2023 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасының жобасына сәйкес облыс «Ұлы Жібек жолын жаңғырту кластеріне» енгізілген. Түркістан қаласы кластердің негізгі объектісі ретінде айқындалған. Жыл сайын облысқа келетін туристер ағыны артып келеді. Жалпы, мәдени туризм Түркістан облысының туристік кластерінде ерекше орын алады. Бұл Қазақстанның туристік индустриясын дамытуға ғана емес, сондай-ақ бүкіл Орталық Азия үшін экономикалық және мәдени платформа ретінде қызмет етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жетпісов, С.У. Туристік кластер: оқу құралы. - Алматы: TechSmith, 2021. - 137 б.
2. Қазақ энциклопедиясы, 7 том.
3. https://stat.gov.kz/region/20243032/statistical_information/industry/6122.
4. Түркістан облысының туризмді дамыту тұжырымдамасы. <https://www.gov.kz/memleket/entities/turkestan-turizm?lang=kk>.

1.18. Зарубежный опыт совершенствования системы обеспечения качества

Лейла Сатыбалдиевна Нурпеисова

к.э.н., профессор. Казахский Университет Международных
Отношений и Мировых Языков имени Абылай хана
(г. Алматы, Казахстан)

Системное управление качеством на сегодняшний день является основным способом создания конкурентоспособной продукции. Конечно, при условии, что система эффективна.

Мировая практика по управлению качеством выработала методы и приемы, действенность которых подвергать сомнению нет оснований.

Мировой опыт управления качеством продукции показал, что обеспечить стабильное качество изделия невозможно, если не добиться стабильности качества исходных материалов. Поэтому отмечается тенденция ко все более тесному взаимодействию изготовителя изделий с поставщиками сырья, материалов, комплектующих деталей. Это имеет место, как в развитых, так и развивающихся странах, хотя и в разной форме. Не случайно